

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

*III Міжнародні науково-практичні читання
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського
6 – 7 березня 2019 року*

Київ -2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ АНАТОЛІЯ АВДІЄВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ВСЕУКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА СПІЛКА
АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА

ВИПУСК III

МАТЕРІАЛИ

**III Міжнародних науково-практичних читань
пам'яті академіка Анатолія Авдієвського**

***НПУ імені М.П. Драгоманова
КИЇВ – 2019***

УДК 371.134:78

Сучасна мистецька освіта: матеріали III Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. Випуск III /Укл.: доктор пед. наук, проф. А.В. Козир. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – 374 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 10 від 22 червня 2019р.).

Т.О. Бодрова

кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М.П. Драгоманова

СУЧАСНИЙ УРОК МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Успішна самореалізація студента залежить від володіння комплексом професійних умінь та якостей, серед яких суттєвого значення набувають такі як здатність визначати й реалізовувати цілі своєї діяльності, ефективно застосовувати сучасні форми і методи педагогічної взаємодії, виявляючи нестандартність мислення та здатність до швидкої орієнтації у динамічному соціокультурному просторі (А.Алексюк, В.Андрущенко, Л.Вовк, В.Бондар, С.Гончаренко, Н.Дем'яненко, І.Зязюн, О.Мороз, О.Ярошенко).

Ефективному вирішенню цих завдань сприятиме операціоналізація теоретичних і діяльнісних компонентів фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на педагогічній практиці, в тому числі у процесі проведення уроку музичного мистецтва.

Урок є ключовим компонентом класно-урочної системи, невід'ємною частиною навчально-виховного процесу у загальноосвітніх закладах. Він визначається як закінчений у смисловому, часовому та організаційному сенсі елемент навчання (Л.Арчажникова, О.Вишневський, С.Гончаренко, І.Зязюн, О.Лобова, Г.Падалка, Е.Печерська, І.Підласий, О.Щолокова та інші). Дати якісний урок - справа непроста навіть для досвіченого учителя. З іншого боку - успішність уроку залежить від виконання вимог до його підготовки і проведення, які визначаються закономірностями та принципами освітнього процесу, соціальним замовленням, цілями і завданнями навчання.

Відомо, що суб'єктивна діяльність учителя і учнів спирається на об'єктивні закономірності навчання. Виходячи з цього, ефективним слід назвати урок, на якому максимально узгоджуються суб'єктивні та об'єктивні

фактори. Цей багатогранний діалектичний зв'язок необхідно покласти в основу ефективного навчального заняття. Шкільні будні переконують: перевагу на уроці завжди має той учитель, який ретельно спроектував хід уроку, передбачив інші можливі варіанти дій, намітив гнучку стратегію керування. Отож, сучасний якісний урок – це урок добре підготовлений, ретельно розрахований відповідно до поставленої мети і наявних можливостей.

В гуманістичній педагогіці урок розглядається не тільки як раціональна конструкція, він - творчий продукт учителя, витвір педагогічного мистецтва, в якому величезну роль відіграють особистість педагога, його культура та ерудиція [1]. У масовій практиці виявлені серйозні недоліки у його проведенні, без усунення яких годі і сподіватися на суттєві позитивні зрушення у педагогічній справі. Низький рівень усвідомлення учителем стрижневої ідеї уроку, репродуктивність його дій, обмеженість творчих уявлень, нерозвинутість фантазії, небажання педагога виходити за межі свого предмета – основні перешкоди на шляху до уроку, сутнісним значенням якого є унікальна можливість виховання Людини в людині. Якщо, за Ш.Амонашвілі, учень – це душа, що шукає світло, а вчитель – носій цього світла, то урок – це простір та час, у межах яких відбувається їх єднання та злиття [1].

Авторський урок, що несе в собі відбиття особистості учителя – це творча лабораторія, що не закінчується разом із дзвоником. Динамічність, варіативність, різноманітність – такі ж невід'ємні його складові, як і інших форм організації життя дитини. Можна стверджувати, що мистецтво сучасного уроку полягає у знаходженні педагогом та учнями таких форм й методів творчої взаємодії, які будуть сприяти не тільки вирішенню навчальних завдань, але дозволять здобувати й усвідомлювати особистісні та життєві смисли.

Основними критеріями ефективності і, в той же час, цілісності уроку музичного мистецтва є врахування вчителем педагогічних закономірностей та правил художньої (музичної) комунікації, майстерна реалізація ним комплексу поставлених завдань (дидактичних, виховних, розвивальних) через

використання низки оптимальних методів і прийомів музично-виховної роботи.

У зв'язку з цим компонентна структура уроку музики, як і будь-якого шкільного уроку, представлена трьома елементами:

- *організаційним*, до якого входять його зовнішні показники – структура, тип, вид;

- *змістовим*, що складається з комплексу інформаційних матеріалів – словесних та нотних текстів, музичних творів, зразків інших видів мистецтва (літератури, поезії, живопису);

- *методичним*, який реалізується через мету, завдання, методи та прийоми музично-виховної роботи на уроці.

- Модель цілісного уроку музики, що забезпечується взаємозв'язком вищезазначених компонентів, взаємодією раціонально-логічних та емоційно-образних елементів, а також єдністю форми й змісту ґрунтується на дотриманні низки педагогічних умов.

- Актуалізація чуттєвого досвіду учнів, звернення до їх особистих переживань (“Що ти відчував у процесі слухання музики?”, “Які почуття під час виконання музики ти пережив?”). За допомогою методичних прийомів вчитель спонукає учнів до активізації власних емоційних вражень до рівня такої емоційної напруги, яка може привести до більш яскравих почуттів, катарсису.

1. *Виклад матеріалу з позицій логіки на основі емоційного відгуку.* Одним з прийомів реалізації цієї педагогічної умови є використання у діалозі з учнями питань як логічного спрямування (хто, що, де, коли), так і питань, відповідь на які стимулює емоційну сферу (чому, який). Емоційність як умова та результат педагогічної взаємодії на основі сприйняття музичних творів є провідним та пріоритетним завданням уроку музики.

Використання таких прийомів пізнання як метафора та порівняння, розширює понятійне значення музичного тексту, поетичних слів і може застосовуватись з метою: пояснення абстрактних понять; формування нових

уявлень про музичні (художні) явища; актуалізації мисленнєвих процесів, творчої активності; створення ситуативної експресії, колективної зацікавленості.

2. Використання різноманітних ігрових форм навчально-виховної роботи, в тому числі змагання, ототожнення, драматизації, театралізації. Названі засоби не тільки урізноманітнюють музичну діяльність учнів, вони забезпечують активізацію пізнавального інтересу, створення такої емоційної напруги, яка допомагає побороти байдужість, втому і навіть налагодити дисципліну.

3. Застосування нестандартних форм навчальних занять (урок-подорож, урок-екскурсія, урок-концерт, урок-звіт, урок-конкурс, урок-спектакль тощо). Щодо типології сучасних уроків, то у світовій практиці існують багато підходів до їх визначення. Найбільшу підтримку серед науковців (М.Махмутов, В.Онищук, М.Сорокін, Г.Щукіна) отримала наступна класифікація уроків: комбінований (мішаний); засвоєння нових знань; формування нових умінь та навичок; урок узагальнення й систематизації вивченого; урок контролю знань, корекції пізнавальних та практичних умінь; урок практичного використання набутих знань, умінь; нестандартний урок.

Особливо привабливим для студента-практиканта є *нестандартний урок музичного мистецтва* як імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Назви уроків дають деяке уявлення про цілі, завдання, методику їх проведення. Найпоширенішими видами нетрадиційних уроків музики є: уроки-концерти, уроки-музичні подорожі, уроки-змагання, уроки-КВК, театралізовані уроки, уроки-спектаклі, уроки творчості, уроки взаємного навчання учнів, уроки-конкурси, уроки-фантазії, уроки-діалоги тощо. Такі навчальні заняття більше подобаються учням, ніж звичайні, буденні. Тому багато педагогів бачать у них прогрес педагогічної думки, крок у напрямку осучаснення та демократизації школи. З іншого боку, перетворювати

нестандартні уроки в основну форму роботи недоцільно через відсутність систематичної навчальної праці, значних витрат часу на їх підготовку.

Серед загальних вимог до сучасного уроку музичного мистецтва найбільш суттєвими є (за І.Підласим) [2]:

- використання нових досягнень педагогічної науки та практики;
- реалізація в оптимальному співвідношенні усіх дидактичних принципів;
- забезпечення належних умов для продуктивної пізнавальної та творчої діяльності учнів з урахуванням їх інтересів, потреб, нахилів;
- використання міжпредметних зв'язків;
- опора на досягнутий рівень розвитку учнів, їх власний досвід;
- активізація розвитку усіх особистісних сфер учня;
- формування вміння вчитися, потреби самостійно поповнювати об'єм знань;
- ретельна діагностика, прогнозування, проектування та планування кожного уроку.

Таким чином, для студента-практиканта успішно проведений урок – це радість безпосереднього спілкування з учнями, через яку студент має можливість не тільки самовдосконалюватись, а й активно впливати на розвиток особистості кожної дитини, реалізуючи одну з основних вимог сучасної педагогіки - орієнтацію на виявлення творчих можливостей та здібностей молодого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества. Книга для учителя / Сост.: Е.С.Полякова, Э.Ф.Печерская, С.М.Сапаров. К, 1991 – 235 с.

2. Підласий І.П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя / І.П.Підласий. – Х.: Вид. група “Основа”, 2009. – 360 с.